

10. Козлов Ю. М. Административное право : учебник / Ю. М. Козлов, Л. Л. Попов. — М. : Юристъ, 2000. — 728 с.

Анотація

Фоміч Г. В. Процедура службового розслідування щодо публічних службовців. — Стаття.

У статті досліджується процедура проведення службового розслідування відносно публічних службовців за стадіями, аналізуються та порівнюються такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про державну службу» та Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок проведення службового розслідування стосовно державних службовців».

Ключові слова: службове розслідування, адміністративна процедура, публічна служба.

Аннотация

Фомич А. В. Процедура служебного расследования в отношении публичных служащих. — Статья.

В статье исследуется процедура проведения служебного расследования в отношении публичных служащих по стадиям, анализируются и сравниваются такие нормативно-правовые акты, как Закон Украины «О государственной службе» и Постановление Кабинета Министров Украины «О порядке проведения служебного расследования в отношении государственных служащих».

Ключевые слова: служебное расследование, административная процедура, публичная служба.

Summary

Fomich G. V. Procedure of official investigation in regard to public office workers. — Article.

In the article procedure of prosecuting an official inquiry is probed in regard to public office workers on the stages, analysed and compared such normative-legal acts as Law of Ukraine «On government service» and Decision of Cabinet Ukraine «About the order of prosecuting an official inquiry in regard to civil servants».

Keywords: official investigation, administrative procedure, public service.

УДК 342.95

К. В. Бондаренко

ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕПРАВОМІРНІ УГОДИ МІЖ ПІДПРИЄМЦЯМИ

Визначення підходів до правового регулювання адміністративної відповідальності, що настає за порушення антимонопольного законодавства України, є актуальною проблемою як теоретичного, так і практичного характеру, адже вдосконалення інституту відповідальності є не лише невід'ємною складовою загального процесу формування правової держави, а й важливою умовою забезпечення захисту суб'єктивних прав та інтересів громадян у відносинах конкуренції.

В останні часи значної уваги в науковій літературі було приділено проблемам правильної та ефективної кваліфікації порушень антимонопольного законодавства, але майже всі ці дослідження розглядали ці проблемні питання через призму здобутків приватно-правових наук (зокрема, господарського права) [4; 7]. Наукова розробленість, правова характеристика та стан нормативно-

правової бази щодо встановлення відповідальності за порушення антимонопольного законодавства в рамках адміністративно-правової науки залишається недостатньою, що має наслідком відсутність ефективного механізму притягнення до відповідальності за порушення антимонопольного законодавства.

Окремі аспекти відповідальності за порушення антимонопольного законодавства, особливості відповідних порушень, а головне — питання щодо встановлення відповідальності за такі порушення у різних нормативно-правових актах, залишаються майже невивченими [6, 15]. Так, відповідальність за порушення антимонопольного законодавства передбачена у декількох нормативно-правових актах, у тому числі законодавчих. У зв'язку з цим ускладнюється проблема кваліфікації неправомірних дій, термінологічна невизначеність призводить до виникнення труднощів у процесі встановлення суб'єктів правопорушень, визначення об'єкта та об'єктивної сторони правопорушень.

Саме тому видається, безумовно, актуальним дослідження окремих питань, пов'язаних із проблемами притягнення до відповідальності за неправомірні угоди між підприємцями, у тому числі питань, пов'язаних з визначенням суб'єктів таких правопорушень, об'єктів та об'єктивної сторони, характеристики нормативно-правових підстав адміністративної відповідальності за вказане правопорушення.

В Україні існують два види адміністративних порушень антимонопольного законодавства, передбачених як Кодексом України про адміністративні правопорушення, так і Законом України «Про захист економічної конкуренції», відповідальність за які передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення. За своєю сутністю такі правопорушення багато в чому є тотожними. Водночас їх по-різному названо у вищезазначених нормативно-правових актах, передбачено різний порядок притягнення до відповідальності за їх вчинення, встановлено різні види стягнень та різні розміри штрафів. Так, Закон України «Про захист економічної конкуренції» встановлює відповідальність за антиконкурентні узгоджені дії, а Кодекс України про адміністративні правопорушення встановлює відповідальність за неправомірні угоди між підприємцями.

Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) в ст. 166-2 встановлено відповідальність за неправомірні угоди між підприємцями [1]. Законом України «Про захист економічної конкуренції» в ст. 6 встановлено, що антиконкурентними узгодженими діями є узгоджені дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції [3].

Об'єктом обох правопорушень виступають суспільно-економічні відносини, що виникають під час функціонування осіб на ринку. Хоча таке порушення законодавства про захист економічної конкуренції і вчиняється з метою отримати надприбутків, дістати певні переваги над конкурентами, захопити ринки збуту тощо, вони спрямовані на порушення прав та охоронюваних законом інтересів осіб, які діють на ринку. Тому наслідком такого порушення є обмеження, спотворення або взагалі усунення конкуренції з ринку, а також пору-

шення прав та інтересів учасників ринкових відносин — держави, суб'єкта господарювання, громадянина.

Об'єктивну сторону правопорушення «неправомірні угоди між підприємцями» становлять неправомірні дії (бездіяльність), що спрямовані на обмеження, спотворення чи усунення конкуренції з ринку або на порушення прав та охоронюваних законом інтересів підприємців і споживачів, шкода, завдана конкуренції, підприємцям, споживачам неправомірними діями, а також негативні наслідки, до яких призводять чи можуть призвести зазначені неправомірні дії.

Відповідно до КУпАП неправомірні угоди між підприємцями — це укладення угод, спрямованих на: а) встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок; б) розподіл ринків за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи за іншими ознаками з метою їх монополізації; в) усунення з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємців.

Водночас перелік діянь, які можуть кваліфікуватися як антиконкурентні узгоджені дії та становлять об'єктивну сторону цього правопорушення, визначено в Законі України «Про захист економічної конкуренції», який є набагато ширшим, ніж перелік діянь, які кваліфікуються як неправомірні угоди між підприємцями за КУпАП і стосується: а) встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів; б) обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними; в) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками; г) спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів; д) усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців; ж) застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у невідгдане становище в конкуренції; з) укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод; е) суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин.

Кодекс України про адміністративні правопорушення як суб'єктів неправомірних угод між підприємцями визначає лише фізичних осіб, в той час як суб'єктом порушення антимонопольного законодавства «антиконкурентні узгоджені дії» є, на відміну від КУпАП, поряд із фізичними, і юридичні особи, адміністративна відповідальність яких регламентується окремими законами.

У відповідності до Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єктом антиконкурентних узгоджених дій є суб'єкт господарювання, а суб'єктом неправомірних угод між підприємцями Кодекс України про адміністративні правопорушення визначає підприємця.

Господарський кодекс України визнає як суб'єктів господарювання учасників господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Відповідно до положень цього Кодексу до суб'єктів господарювання відносяться: 1) господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці [2].

Співвідношення понять «суб'єкт господарювання» і «підприємець» свідчить про те, що поняття «суб'єкт господарювання» є набагато об'ємнішим і поглинає останнє. З огляду на це, видається доцільним використовувати саме поняття «суб'єкт господарювання» замість поняття «підприємець», щоб уникнути звужування вірогідних суб'єктів цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення «неправомірні угоди між підприємцями» — внутрішній бік порушення, процеси, що відбуваються у свідомості суб'єкта і характеризують волю, пов'язану з вчиненням правопорушення та його наслідками. Суб'єктивну сторону правопорушення становлять: вина порушника, його ставлення до вчиненого порушення та шкоди, завданої ринковій конкуренції, підприємцям, споживачам.

Велике практичне значення при розгляді справи про правопорушення «неправомірні угоди між підприємцями» має суб'єктивна сторона порушення. Відповідальність за вчинене порушення настає лише за наявності у діянні встановлених законом суб'єктивних ознак свідомості, інтелекту, волі. Ці ознаки суб'єктивної сторони порушення мають вирішальне значення при оцінці небезпечності діяння для суспільно-економічних відносин, правильної кваліфікації правопорушення «неправомірні угоди між підприємцями», встановлення відповідальності [5, 2].

У відповідності до положень чинного законодавства України, суб'єктивну сторону неправомірних угод становить прямиий умисел, а також обов'язковим елементом складу цього правопорушення має бути мета, тобто спрямованість неправомірних дій саме на досягнення суспільно-шкідливого результату.

Аналіз складів зазначених правопорушень свідчить про те, що поняття «неправомірні угоди між підприємцями» є значно вужчим та повністю поглинається поняттям «антиконкурентні узгоджені дії». Через це пропонується використовувати саме термін «антиконкурентні узгоджені дії».

З огляду на те, що адміністративна відповідальність за це правопорушення передбачена ст. 166-2 КУпАП, яка використовує поняття «підприємець», а також «неправомірні угоди», доцільним вважається внести відповідні зміни до цієї статті і викласти її в такій редакції:

«Стаття 166-2. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.

Антиконтурентні узгоджені дії, які стосуються встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів; обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними; розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками; спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів; усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців; застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у не вигідне становище в конкуренції; укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод; суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин; вчинення схожих дій (бездіяльності) на ринку товару, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності), — тягнуть за собою...»

Цікавим є той факт, що Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (який, наразі, втратив чинність) також виділяв такий склад правопорушення як «антиконтурентні узгоджені дії», однак під таким правопорушенням визнавав певні дії (угоди). Тобто цей нормативно-правовий акт також залишав неврегульованим остаточно питання щодо визначення об'єктивної сторони даного правопорушення та його кваліфікації [8].

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок про необхідність усунення колізії між Законом «Про захист економічної конкуренції» та КУпАП щодо правопорушення, яке іменується, відповідно, «антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання» і «неправомірні угоди між підприємцями», за для цього пропонується використовувати єдиний термін — «антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання», оскільки це поняття є більш широким за змістом і поглинає поняття «неправомірні угоди між підприємцями». Водночас на законодавчому рівні слід чітко визначити перелік діянь, які визначаються як антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. При цьому при розробці даного переліку необхідно врахувати особливості об'єктивної сторони даного правопорушення та уникнути включення до переліку антиконтурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання таких дій, які підпадають під суміжні склади правопорушень. Доцільним також вбачається чітка кваліфікація суб'єктів аналізованого складу правопорушення у спеціальному акті з метою уникнення суперечностей галузевого законодавства.

При подальшому дослідженні окресленої у статті проблеми великий науковий та практичний інтерес викликають питання, пов'язані, зокрема, з удоско-

наленням процесуального аспекту притягнення до адміністративної відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, удосконаленням характеристики складу аналізованого правопорушення, характеристика суб'єктивної сторони даного правопорушення, усунення інших існуючих колізій законодавства в даній сфері.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. — Дод. до № 51. — 1984. — Ст. 1122.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18. — Ст. 144.
3. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січ. 2001 р. // Офіційний вісник України. — 2001. — № 7. — Ст. 260.
4. Біла Л. Р. Административная ответственность за нарушения антимонопольного законодательства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Л. Р. Біла. — К., 1996.
5. Мельниченко А. И. Конкурентная политика. О некоторых вопросах практики применения конкурентного законодательства // Юридическая практика. — 2001. — № 4. — С. 1–11.
6. Шуміло І. Антиконкурентні узгоджені дії // Підприємство, господарство і право. — 2001. — № 1. — С. 15–18.
7. Шуміло І. А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / І. А. Шуміло. — Х., 2001. — 212 с.
8. Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності: Закон України від 18 лют. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 21. — Ст. 296.

Анотація

Бондаренко К. В. Проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за неправомірні угоди між підприємцями. — Стаття.

Статтю присвячено теоретичному аналізу адміністративного правопорушення антимонопольного законодавства — неправомірних угод між підприємцями. Звертається увага те, що законодавець по-різному визначає це правопорушення — як: «неправомірні угоди між підприємцями» і «антиконкурентні узгоджені дії». Запропоновано під час визначення та кваліфікації відповідних діянь використовувати єдиний термін. Таким терміном має бути «антиконкурентні узгоджені дії» через те, що це поняття є більш широким, ніж поняття «неправомірні угоди між підприємцями».

Ключові слова: адміністративне правопорушення, антимонопольне законодавство, адміністративна відповідальність, неправомірні угоди між підприємцями.

Аннотация

Бондаренко К. В. Проблемы привлечения к административной ответственности за неправомерные соглашения между предпринимателями. — Статья.

Статья посвящена теоретическому анализу административного правонарушения антимонопольного законодательства — неправомерных соглашений между предпринимателями. Обращается внимание на тот факт, что законодатель по-разному определяет это правонарушение — как: «неправомерные соглашения между предпринимателями» и «антиконкурентные согласованные действия». Предлагается во время определения и квалификации соответствующих деяний использовать единый термин. Таким термином должен быть «антиконкурентные согласованные действия», поскольку это понятие является более широким, чем понятие «неправомерные соглашения между предпринимателями».

Ключевые слова: административное правонарушение, антимонопольное законодательство, административная ответственность, неправомерные соглашения между предпринимателями.

Summary

Bondarenko K. V. The problems of bringing to administrative responsibility for the unlawful agreement between employers. — Article.

The article is devoted to the theoretical analysis of the administrative offence of the antitrust legislation — unlawful agreements between entrepreneurs. Attention is devoted to the fact that national legislator defines that offence differently — as «unlawful agreements between entrepreneurs», «antitrust agreed activities». It is proposed to use single term during definition and qualification of such unlawful activity. The proposed term should be «antitrust agreed activities as this term is wider than term «unlawful agreements between entrepreneurs».

Keywords: administrative infraction, antitrust, administrative responsibility, illegal agreements between employers.

УДК 342.97:348.328

Є. Є. Додіна

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Вивчення питань щодо визначення кола суб'єктів адміністративного права, з'ясування місця і ролі релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права.

Необхідно відзначити, що аналіз окремих аспектів вивчення релігійних організацій як суб'єктів адміністративного права здійснювався вітчизняними вченими і фахівцями-практиками. Зокрема, питання, які торкалися правового становища релігійних організацій, розглядалися у працях А. Б. Агапова, Т. Ю. Архирейської, М. В. Баглая, С. А. Бур'янова, В. В. Бородіна, Ф. М. Рудінського, Г. Г. Черемих, В. В. Покровського, Е. І. Романюк, А. Г. Ємельянова, А. П. Коренева, О. Е. Кутафіна, Г. А. Михайлова, В. Н. Калініна, А. І. Кудрявцева, Г. П. Лупарева, В. А. Ципіна, П. П. Яшина й ін. Серед робіт, що мають велике теоретичне значення, слід виділити наукові праці Ю. А. Резенбаума, А. С. Ловінюкова.

Завдання цієї статті полягає у вивченні питань щодо правового змісту визначення поняття суб'єкта адміністративного права, вивчення кола суб'єктів адміністративного права та особливостей, які притаманні релігійним організаціям.

Проблеми дослідження релігійних організацій в Україні нерозривно пов'язані із забезпеченням конституційного права особи на свободу совісті і свободу віросповідання. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України це одна з найбільш актуальних проблем, що має велике суспільне і наукове значення. Тим часом необхідно відзначити, що формування нормативної правової бази, що визначає адміністративно-правовий статус релігійних організацій в Україні, суттєво відстає від загального рівня розвитку адміністративного законодавства.